והא א"ר שמעון שתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות גזירה משום איסור מצוה דעלמא הא תינח איהי אחותה מאי איכא למימר גזירה אחותה משום לתא דידה והא גבי ערוה לא גזרינן שאני ערוה דמגמר גמירי לה אינשי וקלא אית לה: **מתני'** [א]שלשה אחין שנים נשואים שתי אחיות ואחד מופנה מת אחד מבעלי אחיות ועשה בה מופנה מאמר ואח"כ מת אחיו השני בש"א אשתו עמו והלזו תצא משום אחות אשה וב"ה אומרים [א]מוציא את אשתו בגט ובחליצה ואשת אחיו בחליצה זו היא שאמרו [ב]אוי לו על אשתו ואוי לו על אשת אחיו: **גמ'** זו היא למעוטי מאי למעוטי הך דר' יהושע דלא עבדינן כוותיה אלא אי כר"ג אי כר"א [ג]א"ר אלעזר לא תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור דאי בעי לאפוקי סגי לה בגיטא אלא מאמר לב"ש אינו קונה אלא לדחות בצרה בלבד אמר רבי אבין אף אנן נמי תנינא בש"א יקיימו אין לכתחלה לא ואי

והאמר ר' שמעון שתי אחיות לא חולצות ולא מתייבמות. והכא אמאי בעי חליצה הא כיון דמדאורייתא חזיא ליבומי זקוקה היא והוו להו כשאר ב' אחיות שנעשו צרות זו לזו ור"ש פוטר אחות זקוקה מחליצה: **גזירה משום איסור מצוה דעלמא.** אי פטרת להו לגמרי אתי דחזי סבר טעמא לאו משום אחות זקוקה אלא משום דאיסור מצוה הויא כערוה ופטורה מחליצה ואתי למיפטר איסור מצוה דעלמא דלאו אחיות מחליצה: **תינח איהי.** איסור מצוה: **אחותה.** אמאי חלצה תיפטר משום אחות זקוקה דהכא מאי אמרת: **משום לתא דידה.** משום מזל דידה דאיסור מצוה. האי לתא יתור לשון הוא: **והא גבי ערוה לא גזרינן.** דאם היתה אחת מהן אסורה עליו איסור ערוה אסור בה ומותר באחותה הערוה יוצאה בלא חליצה ולא אמרינן תחלוץ ערוה גזירה משום אחותה שאין ערוה וראויה לייבום והא נמי לרבי שמעון ערוה היא משנעשו צרות ואמאי מצרכת לה חליצה משום גזרת אחותה: **דמגמר גמירי לה אינשי.** והכל יודעין שאין צריכה חליצה ואחותה לאו אחות זקוקה היא ולא אתי למשרי אחותה בלא חליצה אבל ערוה דנעשו צרות דר"ש לא כ"ע גמירי הלכתא דאיסור שתיהן שוות ואי מפקת לה בלא חליצה אתי נמי למיפק אחותה שהיא איסור מצוה בלא חליצה ונפקא מינה חורבה לאיסור מצוה בעלמא: [ד]**מגמר גמירי אינשי.** וידעי דלא רמיא קמיה ואחותה לאו אחות זקוקה היא ולא אתי למישרי אחות זקוקה דעלמא: **מתני' אשתו עמו.** דמאמר ככנוסה דמיא וכי נפלה אחותה לא מיתסרא הך עליה משום אחות זקוקה: **והלזו תצא.** אף מן החליצה משום אחות אשה: **גמ' הך דרבי יהושע.** בפרק ב"ש[ה] דקאמר נמי אי לו על אשתו אי לו על אשת אחיו ופליגי עלה רבן גמליאל ורבי אלעזר: **לא תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור.** ותהוי כאשתו ואי בעי לאפוקי תיסגי לה בגיטא: **אלא מאמר לב"ש אין קונה אלא לדחות צרה.** כלומר לדחות אחותה שלא תאסרנה לזו משום אחות זקוקה: **יקיימו.** אם קדמו וכנסו כריש פירקין [ט.]: **לכתחילה לא.** מייבמו משום אחות זקוקתו: ואי

אחותה משום לתא דידה. דאי נפקא בלא חליצה משום דנעשו צרות זו לזו אתי לאפוקי מהאי טעמא נמי ההיא דאיסור מצוה ואתי למישרי נמי איסור מצוה דעלמא ופרכינן והא גבי ערוה לא גזרו שתחלוץ אלא יוצאה בלא חליצה ולא חיישינן שמא יסברו דמטעם (א) אחותה יוצאה ואתי לאפוקי אידך בלא חליצה: **ב"ש** אומרים אשתו עמו כו'. בגמ' גבי השתא ארוסה דעלמא כו' עשה בה מאמר מיבעיא פירש בקונטרס דמאמר יבמין מדרבנן אפילו לבית שמאי דמדאורייתא יבמה יבא עליה כתיב ואין נראה לריב"ם דא"כ אמאי תצא הלזו משום אחות אשה במאמר זה ומיהו י"ל דתצא משום אחות אשה היינו אחר שיבעול בעלת המאמר אבל קשה דלעיל פ"ב (דף יח. ושם) דקאמר הא דקתני מאמר לאפוקי מב"ש משמע דלב"ש (ב) יוצאה שניה משום צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו וכן נמי קאמרינן לקמן בפירקין (דף ל.) גבי אחות אשה אלמא מאמר קני דאורייתא לב"ש וכולה סוגיא דגמרא מוכח הכי והא דקאמר השתא ארוסה דעלמא כו' עבד בה מאמר מיבעיא אע"ג דמאמר נמי מדאורייתא מ"מ קאמר מאמר מיבעיא משום דהא דמאמר קני מדאורייתא היינו משום דגמרינן מקידושין דעלמא הלכך לא עדיף מקידושין ודיו לבא מן הדין להיות כנדון: **אוי** לו על אשתו כו'. אר"י דבכל הני דפ' חרש (לקמן קיב: קיד:) דתנן מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה לא קתני אוי לו כי הכא משום דאוי לו משמע לשון צער כלומר דאוי לו להצטער שהפסיד אשתו בלא פשיעתו והכא והא דאייתי בגמ' פלוגתא דר"א ור' יהושע דקטנה וגדולה לא פשע להכי קתני אוי לו אבל התם פשע שהכניס עצמו בספק חרשות שלא היה לו לישא חרשת וכן ההיא דהחולץ (לקמן דף מא. ושם) דשומרת יבם שקידש אחיו את אחותה כו' להכי נמי קאמר בגמרא למעוטי דר' יהושע דשייך התם לשון אוי לו כי הכא ולא קאמר למעוטי כל הני: **אי** בר"ג. דאמר תמתין עד שתגדיל ויבעול ותצא הלזו משום אחות אשה אע"ג דקדושי קטנה דרבנן מ"מ הקילו בה מבבעלת מאמר משום דכנוסה היא אלו קודם זמן גדולה והא דפריך מינה לעיל בריש פ"ב (דף יח.) אהא דר"מ אוסר לבטל מצות יבמין ור"ג שרי לבטל מצות יבמין אע"ג דהכא כנוסה אלו מעיקרא מ"מ פריך אהא דר"מ חייש לספיקא ור"ג אפילו לודאי לא חייש: **אי** ברבי אלעזר. דאמר מלמדין הקטנה שתמאן ומותר בגדולה לייבם וא"ת ואמאי שרי והא בשעת נפילה נראית כאחות אשה כדאמרינן לעיל בפ"ק (דף יג.) גבי צרת בתו הממאנת דבשעת נפילה נראית כצרת בתו ובשעת נפילה נראית ככלתו וי"ל דלא דמי דהתם כשהבעל מת אין דומה כ"כ עוקרת נישואין קמאי כי הכא שהבעל קיים א): **לא** תימא מאמר לב"ש קונה קנין גמור כו'. אע"ג דאין קונה קנין גמור מ"מ אמרי' לעיל (ג) ולקמן (דף ל.) גבי אחות אשה דפוטרת צרתה לב"ש ע"י מאמר תימה מאי קאמר ר"ש לעיל בפ"ב (דף יט.) אם מאמרו של שני מאמר אשת שניהם בועל דהא אפילו לב"ש דמאמר קונה אינו קונה לגמרי אלא קונה ומשייר וכ"ת דלר"ש אי קני קני לגמרי עפי מלב"ש א"כ מנא ליה לר' אלעזר דלא קני לגמרי לב"ש כמו לר"ש: **אלא** לדחות בצרה בלבד. פי' בקונטרס צרה דכולהו שמעתין אחותה שנופלת עמה וקשה לרב אשי דאמר דוחה ומשייר היא וצרתה בעיא חליצה הא קתני במתני' תצא משום אחות אשה משמע דיוצאה בלא חליצה ועוד אי בעיא חליצה היאך מקיים את זו וי"ל דסבר רב אשי דמהני מאמר להסיר הזיקה ודחי לצרה לענין שלא תאסור את זו משום אחות זקוקתו ואחר שיבעול בעלת המאמר קאמר דתצא אחותה משום אחות אשה וא"ת והיכי מייתי לה סייעתא ממתניתין יקיימו אין לכתחלה לא הא מהני מאמר לרב אשי לכל הפחות דדחי לצרה ושריא בעלת מאמר לכתחלה וי"ל דהכי מייתי דאי ס"ד דבמאמר דהיתירא (ד) דוחה דחייה גמורה לפטור צרתה בלא חליצה א"כ מאמר דאיסור דחי נמי לצרה לענין שלא תאסור את זו משום אחות זקוקה וזה יעשה מאמר וידחה כו' ופריך ואלא הא קתני בש"א אשתו עמו כו' משמע דדוחה דחייה גמורה אלא יבמה דחזיא לכולהו כו' פי' דמאמר דהיתירא דחי דחייה גמורה יבמה דלא חזיא לכולהו דהיינו מאמר דאיסור לא דחי למקצתה ולא דחי ההוא מאמר כלל כן צריך לפרש לפי' הקונטרס אבל קשה דצרה דבכל דוכתי היינו שנופלת עמה מבית אחד ועוד שמגיה הספרים אלא יבמה דחזיא לכולהו כו' שלא היה כתוב בספרים אלא ועוד דלמה שינה הלשון יבמה דחזיא כו' ולא נקט לישנא דנקט מעיקרא מאמר דהיתירא קני דאיסורא לא קני ונראה לר"י דצרה היינו שעמה בבית אחד וה"פ לא תימא מאמר לב"ש כו' אלא לדחות בצרה בלבד שאם נתן מאמר לא' מב' יבמות שנפלו מבית אחד אע"ג דבעלת מאמר לא סגי לה בגט צרתה מיהו פטורה לגמרי בלא חליצה דכיון שהתחיל הקנין לעשות בזו אע"פ שלא נגמר קרינן ביה בית אחד הוא בונה ואינו בונה ב' בתים וטעמא דב"ש דסברי דאהני קרא דדרשינן ו)ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרין בה לענין דאי בעי לאפוקי דלא סגי לה בגט ורב אשי סבר דלא מהני מאמר לפטור צרתה בלא חליצה אלא דוחה הצרה ממנו שאסור לייבמה ומשייר קצת זיקה לאוסרה לשוק עד שתחלוץ ואע"ג דלענין אחותה ז)דחי מאמר לגמרי לפוטרה לשוק כדקתני מתני' והלזו תצא משום אחות אשה התם אחותה נפלה אחר המאמר כמו שפירשתי בסמוך וקאמר אף אנן נמי תנינא שכשקדמה זיקה למאמר שאין המאמר מפקיע לגמרי דאי מפקיע לגמרי זה יעשה מאמר וידחה כו' ופריך אלא הך דקתני בש"א אשתו עמו כו' אלמא ע"י המאמר מידחי אחותה לגמרי ה"נ תדחה צרתה לגמרי ומשני יבמה דחזיא לכולהו ול"ג אלא וה"פ יבמה דחזיא לכולהו מילי דיבום כגון ב' יבמות שנפלו מבית אחד שכל אחת ראויה לחלוץ ולייבם בשעת נפילה וכן הא דבש"א יקיימו דבשעת נפילה חזיא כל אחת לכל מילי דיבום מן התורה דהא חזיא אף ליבום מן התורה חזיא נמי למקצתו פי' למקצת מילי דיבמה דהיינו חליצה דכיון דבכך זיקה איחזיא ליבום לא מפיק מאמר להאי זיקה לגמרי ובעי חליצה אבל יבמה דלא איחזיא לכולהו מילי דיבום כגון ההיא דבש"א אשתו עמו שלא נראית ליבום בשעת נפילה שכבר עשה המאמר באחותה לא חזיא למקצתו פי' חליצה ואידחיא ע"י מאמר חברתה לגמרי והשתא לא מצי לשנויי כדשני לעיל מאמר דהיתירא דחי כו' שאפי' במאמר דהיתירא קאמר דלא מפקע הזיקה לגמרי להתיר צרה לשוק ב) הקשה ה"ר יעקב דאורליינ"ש מנא לן דטעמא דב"ש משום דמאמר קונה דלמא קסברי אין זיקה ומותר לבטל מצות יבמין ונקט מאמר משום ב"ה וי"ל דלא מסתבר שיהא שום תנא מיקל לבטל בהדיא מצות יבמין ועוד דהא אמר לעיל בש"א יקיימו לכתחלה לא ועוד הקשה דלמא טעמא דב"ש משום דזיקה ככנוסה וי"ל דלא מסתבר ליה למימר דלא נקט מאמר אלא משום ב"ה כיון שיכול לומר דלב"ש נמי איצטריך:

יעשה

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פ"ו מהלכות יבום הלכה ו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קעה סעיף ו:

◆

תוספות ישנים (המשך)

אשה כלל: אשתו עמו משום דקסבר ב"ש מאמר קונה ומשמע מדאורייתא הוא מדקאמר והלזו תצא משום אחות אשה ונפקא לן מדכתיב ולקחה לו לאשה כאשה מה אשה בשטר אף יבמה בשטר ולא כפ"ה דפי' בגמרא עביד בה מאמר מיבעיא. ופ"ה דמאמר אינו אלא מדרבנן ולפי' שפיר י"ל דהוי מדאורייתא וכדפרשתי לקמן דהכי קאמר השתא ארוסה בעלמא דהוו קדושין מפורשים בהדיא בקלא וכו' עביד בה מאמר דלא ידעינן אלא מקדושין מיבעיא: א) ועוי"ל דלא דמי דלעיל איירי שמיאנה כיכם לבד ולא כבעל ואינו נראה כעוקרת נשואי המת אבל הכא שממאנת הקטנה כנבעלה ורואין העולם שיוצאה מבעלה כמיאון יודעין העולם שלא היו נשואיה נשואין ולא היתה אחות אשה: ב) והקשה הרב רבינו נתנאל מדה דלפי הך פירושא הך צרה ר"ל באשה אחרת וכהא לא איירי במתני' כי אם באחותה שנפלה מאח אחר. ועוד דפי' דדוחה צרתה משום בית א' הוא בונה קשה אטו מאמר בנין מקרי הא אמרינן בעשרה יוחסין הכל מודים במחזיר גרושתו נקדש ולא נבעל דאינו לוקה מאי טעמא דבך ליקוחין אסרה תורה אלמא לא מקרי בנין אלא ביאה. לכן נראה לרבינו נתנאל לפרש שיטה אחרת מראש ועד סוף מאמר אינו קונה אלא לדחות צרה בלבד כלומר דצרתה מאחיו שהיא אחותה של בעלת מאמר לא בעיא חליצה אבל איהי לא סגיא בגט וב"ש לטעמייהו דהכי מפרש בירושלמי אמר ר' אליעזר בן ערך גירש לבעלת מאמר לא תהא צריכה חליצה א"ר הילא בשם ר' אליעזר מודה ב"ש שאם גירש לבעלת מאמר צריכה הימנו חליצה אלמא לב"ש לא סגי לה בגט. וא"ת כיון דלא אלים כח בעלת מאמר לפטור בגט היכי אלימא לפטור צרתה מחליצה י"ל דלא גרע מקדושין דעלמא דהכא נמי כתיב ולקחה זו מאמר ואם קדש אשה ואח"כ מת אחיו נשוי אחותה פשיטא דלא תצא החלוצה הכא נמי הא בעלת מאמר ומ"מ ההיא גופה לא סגי לה בגט אע"ג דהויא בעלת מאמר כקדושין דעלמא לענין שלא תהא צרה צריכה חליצה מ"מ הכא לא סגי לה בגט דביאה גומרת בה דכתיב יבמה יבא עליה ויקח דבהדי מאמר לא פקעה בגט לבד אי ליכא חליצה בהדיה:

מסורת הש"ס

א) לקמן לא: עדיות פ"ד מ"ט, ב) לקמן קט., ג) לקמן לט. [נדרים עד.], ד) כ"א לישנא אחרינא, ה) [לקמן קט.], ו) [לקמן נב. קדושין יג.], ז) מאמר חברתה דחי לגמרי כצ"ל,

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אחותה וכו' דמטעם אחות אשה יוצאה ואתי: (ב) ד"ה ב"ש וכו' משמע דלב"ש במאמר לחוד יוצאת שניה: (ג) ד"ה לא תימא וכו' מ"מ אמרינן לעיל דפוטר גבי אשת אחיו שלא היה בעולמו ולקמן גבי אחות אשה: (ד) ד"ה אלא וכו' דהיתירא דחיא דחייה גמורה:

◆

תוספות ישנים

והאמר ר"ש וכו' וא"כ אמאי אמרינן במתני' חולצות. וא"ת ודלמא משום דאיסור מצוה פקעה קצת זיקה. ונראה לר"ש דפריך מאיסור מצוה גופה אמאי חולצת דממה נפשך היה לנו לומר דלא תהא דאי איסור מצוה משוי לה ערוה א"כ פטורה היא גם מחליצה ואי לא משוי לה כערוה א"כ יש כאן זיקה כמו שתי אחיות דעלמא דאינן חולצות. והא דקא פריך אחותה מאי איכא למימר אין זה ממה נפשך דהא אי איסור מצוה ערוה היא א"כ מותר באחותה דאינה אחות זקוקתו. אבל מ"מ פריך שפיר דכיון דלא מחזקינן איסור מצוה לערוה ולא אמרי' אלא משום גזרה משום איסור מצוה בעלמא. א"כ אחותה הוי אחות זקוקה: והא גבי ערוה לא גזרינן. פי' דאמרינן אסור בה ומותר באחותה ואמאי לא אמרינן דחלצה גזרה משום אחותה דשמא יאמרו העולם דמי היכי דפטורה איהי תפטר אחותה וזה אינו דהא מותר בה. א"כ לא היה לנו להתיר אחותה היכא דליכא נמי איסור ערוה גזרה משום שתי אחיות שאין כאן ערוה ומשני ערוה מגמר גמירי אינשי: שנים מהם נשואים שתי אחיות וא' מופנה האי דלא נקט הכא וא' נשוי נכרית כמו במשנה דבסמוך. נראה משום דבעי למימר זו היא שאמרו אוי לו על אשתו ועל אשת אחיו לכך מוקים לה דהוי מופנה דהשתא הוי בלא

◆

מוסף רש"י

אשתו עמו. דקניה במאמר וכי נפלה אחותה ולא רמיא קמיה דאחות אשה היא ולא מיתסרא קמייתא עליה משום אחות זקוקה (לקמן נא:). והלזו. כמו (יחזקאל לו:) הארץ הלזו הנשמה (לקמן שם).